

JK fac

KOMNEN CEROVIC
Titograd
M.P i j a d e l l a.

CENTRALNI KOMITET SK SLOVENIJE

Prejeto:	15.	k.	66
Dat.	Številka	Prih.	Vredn.
01	1228/1		

CENTRALNOM KOMITETU SK SLOVENIJE

LJUBLJANA

U prilegu vam dostavljam kopiju
pisma upućenog Centralnom komitetu SKJ.
12.12.1966. godine.

Zakopir
Pepit
Ribarić

K. Cerovic

Beper - morate bi objaviti o ovim informacijama

a.a.

KOMNEN CEROVIC
T i t o g r a d
M.P i j a d e l l.

Titograd 12.12.1966.

CENTRALNOM KOMITETU SKJ;

BEOGRAD

PREDMET: Zašto se Milovan Djilas još uvijek nalazi u zatvoru?

Sredinom jula ove godine, odnosno odmah poslije Beionskog plenuma CKSKJ., poslao sam jedno pismo Centralnom komitetu a kopije istoga Centralnim komitetima republika, u kome sam se založio da se Milovan Djilas oslobodi sa robije i da mu se omogući učešće u javnom i političkom životu naše zemlje. Na to pismo nijesam dobio nika kvog odgovora ili objašnjenja.

Postavlja se pitanje zašto se Milovan Djilas već devet godina drži na robiji? Zašto se tamo nalazi još i danas, pet mjeseci poslije IV plenuma?!

Prije ravno trinaest godina M. Djilas nije učinio ništa drugo, osim što je iznio svoje poglede na tadašnji stepen društvenog razvitka kod nas, upozorio na opasnosti pogrešnog kursa i predložio političke, organizacione i druge mjere da bi se spriječilo izopačavanje uloge socijalističke vlasti u našoj zemlji. Navešću nekoliko karakterističnih citata iz poznatih inkriminiranih članaka M. Djilasa, koji su objavljeni u "Borbi" krajem 53. i u jan. 54. g. Evo nekoliko rečenica iz članka "Klasna borba": "...nije neprijatelj socijalizma i demokratije samo buržoazija nego i birokratizam,

koji stalno krši zakone i hoće da uspostavi idejno i političko gospodstvo nad ljudima, kako bi mogao samovoljno da troši njihova sredstva, pa često puta i izmišlja neprijatelja, kako bi mogao da opravda svoje postojanje i ispolji vjernost samom sebi i sopstvenoj dogmi.

Dužnost državnih organa/a prije svega: sudova, UDB-e i milicije/nikako ne može biti zaoštravanje klasne borbe, nego čuvanje i izvršavanje zakona... Oni do kraja moraju postati organi države i zakona, tj. naroda, a ne subjektivnih interesa i koncepcija ove ili one političke organizacije... Jer ako i ovi organi budu i dalje na nimoszakonskom stanovištu zaoštravanja klasne borbe, onda neminovno moraju i da drukčije-privilegovano-tretiraju one koji su istih shvatanja, ili im izgledaju "pouzdaniji" i simpatičniji

a to ih stalno vuče da prema tim subjektivnim mjerilima procjenjuju i vrline građana i dijele ove na nižu-nekomunističku-i višu komunističku-vrstu. Klasna borba se tom "teorijom" i praksom dođuše zaoštava, ali-prividno između socijalizma i kapitalizma, a stvarno-birokratizma protiv naroda.

Evo i par rečenica iz članka "Nove ideje":... "Idejna borba je nužna i zbog toga što jedne ideje prikazuju netažno one druge, suprotne. One starije će kod nas uvijek nazvati one novije-"anarhističkim", "malograđjanskim", "zapadnjačkim" i sl., a ove one prve-"birokratskim", "staljinističkim", "despotskim". Istina je, međutim, moguće otkriti samo u praksi, u borbi. U koliko se borba vodi na slobodnoj, ravnopravnoj osnovi, u toliko se i može govoriti o stvarnim, makar u nastajanju, demokratskim odnosima. Kad-kada se događa da je istina i po sredini. Ako je diskusija zaista bila slobodna i načelna, onda istina, po pravilu, nije na jednoj strani, ili pak ne čitava i bez ostatka". /"Borba" jan. 54./

Uz ovo valja napomenuti da su analize, kritike, ideje i predlozi iznijeti u istom duhu u nizu članaka, dati uz napomenu: "...Prema tome, moji stavovi u tim člancima nijesu "direktive", nego izlaganje pogleda, materijal za diskusiju i razmišljanje".

/ "Borba" 4. I. 1954. /

M. Djilas je tada predložio i puteve, često vrlo konkretno i određeno, za pravilno kanaliziranje društvenog kretanja. Ovdje ću navesti i jednu misao koja ja, mislim, i najvažnija a i danas najaktuelnija. Naime, kada on govori kako treba preodolijevati razne otpore i konzervativna shvatanja, on kaže: "...Izlaza iz toga nema i ne može biti do-još više demokratije, još više slobodnih diskusija, još slobodnijih izbora društvenih, državnih i privrednih organa, još dosljednijeg pridržavanja zakona. Tada one preživjele i nazadne snage koje ne mogu da se oslobode utiska da su one-bilo zbog njihovih ideja ili momentalne uloge u društvu-sama društvena stvarnost, jedini "zakoniti" zastupnik društva, mogu biti potiskivane i potisnute u demokratiji."...

/ "Borba" 20. 12. 1953. /

Ocjene i predviđanja M. Djilasa, pokazala su se u potpunosti tačna, što pokazuje ovih par aktuelnih citata a što je u potpunosti potvrđeno i IV plenumom. Birokratskim i šovinističkim koncepcijama i interesima i subjektivnim ocjenama potčinjene su sve društvene, državne i političke institucije: Savez komunista i Socijalistički savez, omladinske, stručne i sportske organizacije, preduzeća i ustanove,

škole i zdravstvene institucije, sudstvo, tužilaštvo i advokaturu, redakcije listova i časopisa itd. I ne samo to, već one u svojoj ruci drže privilegije svih vrsta, od samovoljnog raspolaganja podjelom narodne imovine do onih koje daju neograničenu vlast nad ljudima: činovi i položaji, stručne i naučne titule i uspjesi u školovanju i karijeri, plate i putovanja u inostranstvo, opstanak i uspjeh porodice itd. Takva praksa je napravila mnogo nepopravljivih šteta našoj zemlji i našim narodima, jer se zatvorene institucije, sa neograničenom i nekontrolisanom vlašću, neminovno degenerišu i sa podcjenjivanjem se odnose prema elementarnim ljudskim pravima i slobodama.

Nacionalno pitanje je jedno od pitanja, na kome je došlo, a u takvim uslovima i moralo doći, do potiranja i izopačavanja osnovnih tekovina Revolucije. Ovdje takodje želim podsjetiti na aktualnost nekih misli M. Djilasa iz 1945 i 1952. U članku "O rješenju nacionalnog pitanje u Jugoslaviji", on kaže: "Nacionalno pitanje u Jugoslaviji faktički je riješeno u toku rata. Ali bi bilo pogrešno misliti da je završna borba za ravnopravnost naroda Jugoslavije, borba za očuvanje njegovih prava stečenih u ustanku." /novembar 1945./ A u članku "O crnogorskom nacionalnom pitanju" /"Borba" 1.5.1945./ nalaze se i ovi redovi: "Ne treba očekivati da će se hegemonisti pomiriti sa nacionalnom ravnopravnošću Crne Gore. Oni i prisajedinjavanje a u t o n o m n e Vojvodine i a u t o n o m n o g Kosova i Metohije smatraju kao prvi korak ka prisajedinjavanju bez autonomije. Ali oni se varaju, i to ne prvi put, a - ni posljednji; autonomija će ostati, ti krajevi se ne prisajedinjavaju da bi se ojačala hegemonija, nego se prisajedinjavaju, jer to danas odgovara interesima i srpskog naroda u Srbiji i stanovnika tih oblasti. Hegemonisti bi takodje htjeli da prisajedine Crnu Goru kao srpski/srbojanski/dio, - federacija kao oblik jedinstva, premalo im je; a zatim bi došla Makedonija, odnosno "Južna Srbija", poslije Bosna/koja je "uvijek" bila srpska/, itd., dok se ne bi vratilo na ono odakle se počelo, tj. 1918, šesti januar i ostalo..."

Ali srpski narod ne misli tako. Njemu je do bratstva sa drugim narodima a ne do njihove hegemonije, koja mu je uzela čak i one slobode koje je imao prije prvog Svjetskog rata..."

Evo i jedne misli iz "Legende o Njegošu" / "Kultura" 1952. /:

"...Nacija i ideja nacionalna pripadaju prošlosti, i ukoliko one još žive i moraju da žive, to je prije svega zbog toga što u svijetu još ima živih i veoma živih snaga koje hoće da ih potiru, koje ih negiraju. Izolovanje nacija... za savremeni stupanj razvika isto je tako reakcionarno kao i njihove ugnjetavanje.

Kod nas, posebno, ta izolacija se ispoljava u oblasti kulture, naročito kako se tretira nacionalna i kulturna istorija...

Svako gušenje i potiskivanje u toj oblasti, svejedno dali ga vrši neka druga nacija/odnosno-klasa, kasta te nacije/, ili neki centralizovani "iznadnacionalni" birokratski aparat-reakcionarno je, jer ometa normalni, prirodni proces sbližavanja nacija, koji se odvija u samom ekonomskim osnovama društva, kroz njih i pomoću njih".

Otpori nacionalnoj ravnopravnosti naroda Jugoslavije nijesu se u potpunosti stišali ni jednog momenta poslije završetka rata. Citirane misli M. Djilasa iz 1945. odnose se, istina, na otpore koje su davali osta ostaci i pristalice bivše Jugoslavije, ali navodi iz "Legende o Njegošu", kao i cijela ta knjiga, upereni su, ne samo protiv starih šovinističkih teorija i ideologija, već i protivu njihovog oživljavanja i prihvatanja od mnogih komunista. Da se i ovdje poslužim jednom formulacijom iz "Legende o Njegošu": "...I nijesu naši ljudi, komunisti i marksisti, uspjeli da pomarksiste razne sitnoburžoaskе i buržoaskе ideologe, nego su se neki od njih sami počeli da preobražavaju u malogradjane, zahvaljući i svojoj spostvenoj plitkoći i malogradjanskom romantičarskom zanesu prema prošlosti i svome strahopoštovanju pred tobožnjom kulturnošću, tobožnjom erudicijom i sl. "Ali tada su videvi tih pojava bili manje značajni i upadljivi. Međjutim, one sistematski i ubrzano narastaju i svom bezobzirnošću nastupaju, naročito poslije udaljivanja M. Djilasa iz državnog i partijskog rukovodstva. Ukinute su, kroz i pomoću brojnog, svemoćnog aparata, aveti šovinizma i hegemonizma iz raskopanih djubrišta bivših, u NOB-u ^{potučenih} klika i ideologija. Raspirivanje nacionalnih i šovinističkih strasti uzelo je maha, sa više ili manje uspjeha, širom Jugoslavije u svim republikama. Svaki narod posebno, državna zajednica kao cjelina i tekovina Revolucije, pretrpjeli su znatne štete zbog suočavanja sa takvim antisocijalističkim silama i akcijama. Uzgred da, primjera radi, spomenem da je vjerovatno na tom polju najviše iskušenja zadesilo Crnu Goru: iz šovinističkih razloga, potiskivan je njen kadar iz državne uprave i armije, kočen i sabotiran razvitak privrede, a SRGG degradirana na stepen još samo formalnog postojanja.

Polazeći od činjenice da je M. Djilas bio jedan od inspiratora i najenergичniji pobornik društvenog samoupravljanja, razvijanja demokratskih, socijalističkih institucija, slobodne i otvorene berbe mišljenja, utvrđivanja nacionalne ravnopravnosti naroda Jugoslavije, bilo je logično očekivati da se on, bar sada poslije IV plenuma, oslobodi i da mu se omogući ravnopravno sudjelovanje u javnom životu.

Nažalost, ne samo što on do sada, nije oslobođen, već su se u našoj štampi pojavili napisi koji, na direktni ili indirektni način, sprevođe klevetničku hajku protiv njega, sa očevidnom tendencijom da podtaknu njegovo dalje robijanje! Navešću nekoliko slučajeva, koji su mi mi došli do ruke, a koji svakako nijesu jedini, i to dva iz zagrebačkog "VUS-a i jedan iz "Politike".

U "Vjesniku u srijedu" broj 741 od 13. srpnja, dakle uskoro poslije IV plenuma, izašao je članak N. Krmpotić, pod naslovom "Zapadni vjeter", a u broju 744 od 3. kolovoza, znači uskoro poslije prvoga, članak pod naslovom "Tko vodi igru" i potpisom S.T. U narednim brojevima istog lista, objavljene su na uvodnoj strani i pohvale u slavu tih članaka i njihovih autora.

U članku "Zapadni vjeter" N. Krmpotić nabraja razne zgode i situacije kada: "...posjeti nas posebna vrsta novinara, ...specijalnih dopisnika velikih zapadnoevropskih listova i radio-stanica", pa na kraju kaže: "...ili na procesu Djilasu kada smo jasno povukli crtu izmrdju kritike u okviru socijalizma i neprijateljske djelatnosti u interesu naših strateških ciljeva američke obavještajne službe". Iz ove tvrdnje člankopisca proizilazi, da je M. Djilas, svojom djelatnošću objektivno služio američkoj obavještajnoj službi, ili je pak N. Krmpotić prenašla da je on američki agent i radi po tuđim naredjenjima.

Međutim, S.T., u svom članku "Tko vodi igru" indirektnim putem nastoji da potkrijepi ono što je N. Krmpotić, kao dobro obaviještena, iznijela kao tvrdnju. On iznosi "dokaze" za M. Mihajlova, da je neprijatelj socijalizma i agent zapadne, a naročite američke reakcije, navodi citate iz nekog "Elaborata" M. Mihajlova i utvrđuje zaključke kako on /Mihajlov/ smatra svojim osloncem, uglavnom reakcionarne snage u našem društvu. Pored ovog označava ga kao "najaktivnijeg djilasovca", iz čega bi, naravno, trebalo da proizilazi da djilasovci mogu biti samo agensi američke i predstavnici domaće reakcije, pa bi, prema tome, ispalo da je i sam Djilas isto što i njegov najaktivniji sljedbenik.

Eve još i članka D.Trailovića, sa naslovom "Neobaveštenost ili nešto drugo" / "Politika" 17 i 18 oktobar 1966. / Ovaj članak je skoro potpuno isti sa pomenutim "Tko vodi igru", samo što je došao puna tri mjeseca kasnije od predhodnog. Trailović također uzima M.Mihajlova za povod, ističe, pored ostalog, njegovo zauzimanje za oslobođenje M.Djilasa sa robije, a zatim iznosi "dokazni materijal" da su firme koje su štampale M.Mihajlova pod pokroviteljstvom američke obavještajne službe. Dakle, upadljiva sličnost sa predhodnim člancima "VUS-a" i bez i jednog novijeg elementa, osim što ovaj treba da za čitaoca "Politike" servira one što je "VUS" za svoje već davno učinio: da je M.Mihajlov američki agent, da je, valjda, baš zbog toga djilasovac, pa, što je najvažnije, po logici pisaca i njihovih neredbojavanja, da je takav i M.Djilas i da zato treba i dalje da čami na robiji!

Bile bi izlišno osvrtni se na ovakvo članke i njihove autore, kao i na motive i sile koje ih podstiču na ovakvu djelatnost, da ti članci nijesu došli poslije Brianskog plenuma, pozivajući se na njega, a služeći se upravo metodama koje su na njemu bile osuđene i da se M.Djilas i danas ne nalazi u kaznionu i u velikoj nezvjesnosti.

Dobro je poznato da je M.Djilas izvršio svojevremeno dosta obuhvatnu i temeljitu ^{Kritiku} staljinizma kroz niz članaka i publikacija u periodu od 1948 do 1956., kada je bio poslan na robiju. Ti radovi imaju svoj jasan kontinuitet i čine dosta zaokrugljenu cjelinu. Velika većina njih je štampana kod nas još dok se M.Djilas nalazio u partiskom i državnom rukovodstvu, a neki kasnije u inostranstvu, kada to više nije bilo moguće u našoj zemlji.

Tek zbivanja u svjetskom socijalističkom pokretu, naravno i kod nas, u proteklih dvadeset godina, ubjedljivo i svestrano je potvrdilo tačnost gledišta koje je M.Djilas postavio. To je, jednim dijelom, učinio i sam Brianski plenum, sudeći po onome što mu je predhodio, što je na njemu objeđanjeno, što se danas nalazi u centru zbivanja kod nas, a što se jasno vidi i iz predhodnih citata, čija se aktuelnost ne može pericirati.

Pisci pomenutih članaka, bez obzira na dobre poznate činjenice, Djilaseva gledišta i danas svrstavaju u neprijateljsku djelatnost i službu američkim ciljevima. Prema toj logici, istim ciljevima bi služile i suprotstavljanje našeg partijskog rukovodstva Staljinovom monopolu i dominaciji 1948., zatim sovjetsko-kinesko razilaženje, najzad mnogobrojna i svakodnevna neslaganja u "socijalističkom lageru" i td. - sve to koristiti američkim strateškim interesima. Na koncu i sam Brianski plenum bi se, po istoj logici, morao svrstati u takve grešnike.

N. Krmpetić piše: "...kad smo povukli crtu..." "Ko su ti s m e? Auter ovdje, očevidno pretenduje da govori u ime državnog i partijskog rukovodstva, u ime cijelog društva, bez obzira što se na IV plenumu ustale protiv sila koje nastupaju u ime društva i silom mu se nameću za zakonite predstavnike, u stvari za gospodare i tutore.

Osim toga da navedem i jedan, više formalan, razlog koji slikevite razobličava klevetnike i klevetu: M. Djilas je hermetički blokiran policijskim sredstvima i ljudima, u najmanju ruku, od dana kada je izašao iz partijskog rukovodstva, tako da nije mogao dolaziti u dodir ni sa svojim prijateljima, pa čak ni sa jednim dijelom porodice, a kamoli sa strancima bez policijskog prisustva i kumevanja. Sada poslije Brijanskog plenuma, ove je nemoguće poricati, (ove je nemoguće poricati), pošto se objelodanilo da su pažljive prisluškivani i praćeni čak i oni koji su se nalazili na najvišegovornijim funkcijama u državnoj upravi a da onda ne govorimo o M. Djilasu, koji je, osim ostalog, skoro cijelo to vrijeme proveo u kazanatu Sremske Mitrovice.

Najzad, optuživati, takezване djilasevce, konkretne M. Mihajlova i njegovu grupu, kao tuđe agente/Ne ulazeći u istinitost i vjerodostojnost optužbi koje se serviraju, a ove protivu M. Mihajlova izgleda ne pate od mnoge brige za argumentima/, pa na bazi toga voditi kampanju protivu M. Djilasa je nelegično, nepeštene i klevetničke konstruisanje. O M. Djilasu se može suditi samo na bazi njegovih djela i misli a ne nikako na bazi "djilasevaca", bili oni istinski ili montirani.

Stari je, banalni i već odavno kompromitovani metod, koji je pratio sve Staljinove čistke u SSSR-u i na drugim stranama, a koji se danas zadržao kod najzaostatijih i najmračnijih sledbenika staljinizma, da se svrsto u agente imperijalizma svake ko iznese različite mišljenje od momentalne službene važećeg ili iz bilo kojih razloga, nije poćudi odredjene birokratske egzekutive. Žalosno je da se takvi monstruozni metodi pokušavaju održati na snazi kod nas i sad poslije IV plenuma, kada je u pitanu Milevan Djilas!.

Očevidno je da pristalice starih metoda česte najgrlatije nastupaju u ime Brijanskog plenuma, kako bi, već od samog početka uspjele da ga umrtve i izigraju. Postavlja se pitanje, dali iza ovakvih i njima sličnih klevetanja, stoji i može da stoji rukovodstvo, pošto su one najizrazitiji primjer suprotstavljanja duhu IV plenuma?

Pesmatrane u svjetlosti iznijetih činjenica, dalje zadržavanje Milevana Djilasa u zatveru mora izazvati ozbiljnu zabrinutost i sumnje u to šta se namjerava sa njim da učini? Sumnje se naročito povećavaju kad se uzma u obzir okolnosti i režim pod kojim je izdržao proteklih devet godina u Mitrevici. Prema njemu je u zatveru cijelo vrijeme vršen sistematski i bezobzirni pritisak od ucjena, vrijeđanja i ponižavanja do posezanja i na zdravlje. Godinama on se žalio na periodične bolove u glavi ili stomaku, a uz to je imao i nervnih teškoća, dok je zime proveo u hladnim presterijama. Sve to je prepraćano pričama, koje su se lansirale raznim kanalima, da on ima ova ili ona oboljenja već od ranije, u prkos činjenici što je on od uvijek bio aktivan sportista i odličnog zdravlja.

Bojazni i sumnje se još više povećavaju, pošto sam i lično, zbog slaganja i prijateljstva sa njim, pod stalnim ucjenjivačkim pritiskom prvenstvene preke porodice, a on se kreće od od prevakaterskih, grubih napada na ženu i djecu pa do podrivanja zdravlja a naročito intelektualnog i psihičkog slabljenja. Sa nekim od tih provokacija, upoznao sam jednim pismom 4.I.1964. Savezne izvršne vijeće, a zbog sličnih stvari moja supruga se žalila Predsjedniku Republike 12.12.1965.

IV plenum je etpečeo otklanjanje jednog razdoblja u kome su se u punoj snazi održale staljinističke metode, pa je preke i pomeću njih udaren pečat tom periodu. Najrječitiji primjer, kako se takvi metodi obračunavaju sa svojim protivnicima je svakako devetogodišnje robljenje Milevana Djilasa, i to samo zato što je prije trinaest godina uočio opasnost, razotkrio suštinu tih pojava i predložio puteve da se takve praksa još tada onemogući. Nemoguće je ozbiljno početi mijenjanje takve prakse i pestići u tome na kakav uspjeh, odnosno duh IV plenuma učiniti stvaralačkim, a dozvoliti legalizaciju i tolerisanje kleveta i izkonstruisanih procesa stvarnim ili tobožnjim djilasovcima, dopuštati gnusne klevete i laži na račun M. Djilasa a sve to sa ciljem njegoveg više sasvim besmislenog držanje pod katancem.

Te same može da bude novi, i sa još opasnijim posljedicama, ustupak starim metodama, još gnusniji zločin, koji može da nanese novu i još veću štetu našoj zemlji i naperima za stvarnu slobodu, demokratiju i socijalizam.